

HAGIOGRAFSKE PRIPOVEDI V KATOLIŠKEM ALMANAHU *DROBTINICE*

KARIN POŽIN

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
karin.pozin@um.si

Namen prispevka je predstaviti hagiografske pripovedi, objavljene v *Drobtinicah* (1846–1869; 1887–1900), katoliškem almanahu, ki je vzniknil iz prizadevanj Antona Martina Slomška za kulturni, duhovni in slovstveni razvoj slovenskega ljudstva. Kljub časovnemu razponu in pogosti menjavi urednikov so objave hagiografskih pripovedi prisotne v večini letnikov. Najpogosteje so jih objavili kot del predgovorov ali v življenjepisnem razdelku, z njimi pa so beročim približevali razmerje človek–svetnik–Bog, širili njihova kulturna obzorja in jih nagovarjali k prenosu svetniških zgledov v vsakdanje življenje. Medsebojna primerjava izbranih hagiografskih proznih sestavkov razkriva, da se ti v vsebinskih podrobnostih sicer razlikujejo, vendar prav vsi vsebujejo elemente, ki izvirajo iz pripadnosti univerzalnim hagiografskim vrednotam.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.9.2023.5](https://doi.org/10.18690/um.ff.9.2023.5)

ISBN
978-961-286-778-2

Ključne besede:
19. stoletje,
slovenska nabožna
književnost,
hagiografija, življenjepisi
svetnikov,
hagiografske pripovedi,
almanah *Drobtinice*

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.ff.9.2023.5](https://doi.org/10.18690/um.ff.9.2023.5)

ISBN
978-961-286-778-2

Keywords:

19th century,
Slovenian devotional
literature,
hagiography,
biographies of saints,
hagiographic narratives,
almanac *Drobtinice*

HAGIOGRAPHIC NARRATIVES IN THE CATHOLIC ALMANAC *DROBTINICE*

KARIN POŽIN

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia
karin.pozin@um.si

The paper presents hagiographic narratives published in *Drobtinice* (1846–1869; 1887–1900), a Catholic almanac that emerged from the efforts of Anton Martin Slomšek for the cultural, spiritual, and literary development of the Slovenes. Despite the time span and the frequent change of editors, hagiographic narratives are present in most issues, where they were published as part of the preface or in the biographical section. They brought the relationship of man-saint-God closer to readers, broadened their cultural horizons, and urged them to transfer the saint's examples to everyday life. A comparison of selected hagiographic compositions reveals that although they differ in subject matter, they all contain elements originating from universal hagiographic values.

1 Uvod

Pojav svetništva trajno priteguje in vzbuja pozornost, saj zgodbe o svetnikih ohranjajo, poudarjajo in zabrisujejo mejo med stvarnim in čudežnim. V starejših dobah so poleg pridižnih eksemplov prav življenja svetnikov na široko zavzemala prostore posameznikovih bralnih izkušenj in vpeljevala pripovedi o različnih posnemanja vrednih osebnosti. Ker njihova funkcija ni samo literarna, pač pa v sebi združujejo premise verskega, zgodovinskega, vzgojnega in propagandnega, se jih je na Slovenskem dolgo obravnavalo v luči katoliške dogmatike (Grdina 2001: 172), čeprav so sovplivali na razvoj slovenske jezikovne kulture in izvirnega pripovedništva, ki se je začelo formirati v 19. stoletju (Orožen 2008: 186). V tem obdobju izidejo prve tiskane hagiografske zbirke v slovenskem jeziku, *Življenje svetnikov in prestanni godovi* (1828–1829) Franca Veritija, *Djanje Svetnikov Božjih in razlaganje prestavnih praznikov ali svetkov* (1853–1854) Antona Martina Slomška ter *Življenja svetnikov in svetnic Božjih* (1867–1874) Jožefa Rogača in Matije Torkarja, ki so bile med vzpenjajočim se številom beročih zelo priljubljene (Smolik 1997: 499–502). O njihovi popularnosti pa ne pričajo samo visoke naklade in ponatise naštetih zbirk, temveč tudi številne objave v sočasni katoliški periodiki, npr. v almanahu *Drobtinice*, cerkvenem časopisu *Zgodnja Danica*, letnih koledarjih Mohorjeve družbe, mesečniku *Cvetje z vertov sv. Frančiška* idr. V pričujočem prispevku bo pozornost osredinjena na predstavitev izbranih hagiografskih pripovedi, objavljenih v prvem od naštetih, tj. katoliškem almanahu *Drobtinice* (1846–1869; 1887–1900).

2 Literarnoteoretska opredelitev krščanske hagiografije kot diskurza

Hagiografija v polju literarne teorije označuje korpus zvrstno različnih besedil, ki so bralcem odkrivala življenja svetih oseb, tj. cerkvenih voditeljev, menihov, redovnic, knezov, devic ali drugih ikoničnih posameznikov, ki jih je Cerkev javno kanonizirala (Delehaye 1910). Pojem je v veljavo stopil šele v 19. stoletju in je teoretsko izredno izmuzljiv, čeprav se zdi na osnovni ravni preprost, tj. pisanje o »vsem, kar vzpostavlja, razširja ali krepi čaščenje [krščanskega] svetnika« (Delehaye 1905: 2). Krščanska hagiografija, natančneje hagiografske pripovedi,¹ ki so predmet pričujočega prispevka, se je izoblikovala iz tradicije poznoantičnih oblik, zlasti biografskega in hvalilnega govornišтва, kar je v zgodnjih stoletjih privedlo do sinteze

¹ Pojem hagiografska pripoved je v pričujočem prispevku razumljen kot polliterarno besedilo, ki upoveduje življenje svetnika z združevanjem elementov biografskosti, zgodovinskosti in verske didaktičnosti.

retoričnih form in nove krščanske vsebine (Cox 1983: 54). Nastala je osnovna pripovedna struktura z uvodom avtorja, ki ji je sledil biografski prikaz svetniškega življenja od rojstva do smrti, razširjen z opisom svetnikovih dejanj ali čudežev ter poročilom o svetnikovem mučeništvu, ki mu je sledil epilog z naukom ali molitvijo (Bieler 1935: 22). Že zelo zgodaj je našla pot v tokove literature in bila v srednjeveški Evropi še posebej priljubljena, saj so pisci njeno zgodnjekrščansko vsebino razširili z vnosom legendarnega gradiva, vezanega na ljudsko domišljijo in sočasno literarno izročilo, s čimer so zapolnjevali pomanjkanje stvarnih podatkov o izbranih svetih osebah kot posledice časovne oddaljenosti. V to obširno pripovedno tradicijo so v 17. stoletju dodatno posegli še bolandisti, skupina hagiografov, ki so krščansko hagiografijo postavili na temelj kritične filološko-historične metode, s katero so izločili veliko legendarnega gradiva (Ogrin 2011: 67–68). To je bil začetek procesa, ki je povsem preoblikoval svetniške življenjepise in svoj skrajni domet dosegel s pozitivizmom 19. stoletja, ko se je božji tron izpraznil za novo božanstvo – »Narod«. Praznino, ki so jo po izgonu iz zgodovine za seboj pustili nekdanji nosilci svetosti, je zdaj zapolnilo čaščenje domovine, krščanska hagiografija pa se je ob koncu 19. stoletja že morala boriti za legitimnost in svoj obstoj (Movrin 2016: 85–86).

Za določitev korpusa hagiografskih pripovedi v *Drobtinica* se zdi smiselno opreti na teorijo Marca Van Uytfangha (1993: 135–188) o hagiografskem diskurzu. Ta diskurz, ki sicer presega meje krščanskega izročila, a je zanj relevanten, ima naslednje temeljne poteze: prvič, osrednja oseba v besedilu ima odnos z Bogom, je na neki način božanska ali nesmrtna; drugič, prihaja do stilizacije zgodovinskih dejstev; tretjič, funkcija povedanega je bolj »performativna« kot »informativna«, blizu je idealizaciji, vzgajanju drugih in zato posreduje predvsem posameznikova zgledna dejanja; četrtič, vključevanje tem in arhetipov, ki stilizacijo omogočajo in krepijo, mednje pa sodi zlasti statična in tipizirana podoba osebe, obdarjene z močno nravno in duhovno razsežnostjo (Van Uytfange 1993: 149–151). Predstavljenemu vzorcu sledi tudi krščanski hagiografski diskurz, ki pa vključuje še dve značilnosti. Prvič, krščanska hagiografija se razume kot zgledna in se kot taka obrača na vso krščansko skupnost, saj so vsi verniki poklicani k svetosti. Svetniki so po definiciji posnemovalci Jezusa Kristusa in, razen redkih izjem, v besedilih ne doživljajo individualnega osebnostnega razvoja, ampak ostajajo stalni Kristusovi sledilci. Drugič, krščanska hagiografija je zakoreninjena, veliko bolj kot nekrščanska, v kontekstu kulta in ohranjanju spomina na pokojnika (Uytfanghe 1993: 170–174). Predstavljene značilnosti so izražene tudi v hagiografskih pripovedih, objavljenih v *Drobtinica*, ki

so jih pisci upovedovali skladno z literarno-estetskimi silnicami nabožne književnosti druge polovice 19. stoletja.

3 Hagiografske pripovedi v katoliškem almanahu *Drobčinice*

Drobčinice (1846–1869; 1887–1900) so vzniknile iz prizadevanj Antona Martina Slomška za kulturni, duhovni in slovstveni razvoj slovenskega ljudstva.² Te so bile v obdobju skromne publicistične ustvarjalnosti pomembna letna publikacija z jasno začrtano uredniško politiko in iz nje izhajajočo vsebinsko zasnovo (Ulčnik 2010: 700). Vsa leta izhajanja so ponujale raznovrstno gradivo, razporejeno v rubrične razdelke, ki se vsebinsko navezujejo na nabožni, življenjepisni, leposlovni, vzgojno-izobraževalni in poljudnostrokovni del (Ulčnik 2014: 86; Ditmajer 2014: 18).

Kljub časovnemu razponu in pogosti menjavi urednikov³ so objave hagiografskih pripovedi prisotne v večini letnikov.⁴ V prvem obdobju izhajanja so jih vključevali kot del predgovorov ter v nabožnem in življenjepisnem razdelku. Slednji je prinašal biografije znamenitih historičnih oseb in cerkvenih dostojanstvenikov kakor tudi povsem navadnih pobožnih kmečkih ljudi, ki so zastavili svoje moči v prid razširjanja

² Po mnenju Frana Ilešiča ime almanaha izvira iz Slomškovega nazora o duhovnem življenju kot alegoriji omizja polnega dobrot. Na izbiro imena naj bi posredno vplivalo tudi delo *Brusamlin. Ein Buch für Jünglinge* (1836) avstrijskega pisca in Slomškovega celjskega gimnazijskega profesorja Johanna Gabriela Seidla, ki prinaša zvrstno različna besedila z moralizirajočimi tendencami (Ilešič 1932: 46–47).

³ Slomšek je zaradi obveznosti ob sprejetju škofovske funkcije *Drobčinice* urejal le prvi dve leti (1846–1847), nasledil ga je Matija Vodušek, ki jih je urejal tri leta (1848–1850), Jožef Rozman pet let (1851–1855), nakar je sledilo triletno uredništvo Mihaela Stojana (1856–1860). V letu 1861 je za *Drobčinice* začelo skrbeti ravnateljstvo lavantinskega semenišča, ki jih je urejalo vse do leta 1869. Po premolku so znova izšle leta 1887 ob finančni podpori Katoliške družbe za Kranjsko, uredništvo pa je prevzel Frančišek Lampe, ki je pred tem urejal *Glase*, drobne knjižice versko-poučne vsebine, ki so jih »nove« *Drobčinice* nadomestile (Vrhovnik 1888: 64). Zadnji letnik je izšel leta 1900 pod uredništvom Andreja Karlina, ko so zaradi neugodne finančne situacije in množičnega razcveta druge periodike simbolično prenehale izhajati ob začetku novega stoletja.

⁴ V pričujočem prispevku je izpuščena podrobnejša analiza pridižnih in verzificiranih besedil s hagiografskimi elementi. Naj omenim le nekaj zanimivejših primerov, ki jih velja raziskati v prihodnje. Takšna je Slomškova pridiga o sv. Miklavžu (1850), objavljena kot del predgovora, pridižni besedili *Krščanska beseda ob spominu sv. Joana Kerstnika – od gizdaste, progresne obleke* (1856) in *Krščanska beseda ob godu sv. Florjana mučenika – od škodljive rabe tobaka* (1856), v katerih je preko svetnikovih zglednih dejanj aktualizirana kritika človekovih pregreh. Treba je omeniti tudi, da so bile v začetnih letnikih *Drobčini*, ko so te še vsebovale razdelek za otroke in mladino, pod vplivom tradicije nemškega mladinskega slovstva in Slomškovih vzgojnih prizadevanj, objavljene kratke poučne zgodbe, opirajoče se na svetniško snov (Krakar 1981: 38). Mednje sodijo *Bog je pravičen* (1846), pripoved, ki je osnovana iz pisem sv. Jefrema, *Ljudi abotno djanje* (1850), v kateri sv. Arzenij Puščavnik opisuje nespametna dejanja ljudi, in *Vedeti svojo posledno uro bi ne bilo sploh dobro* (1852), v kateri sv. Antonina pripoveduje o nespametnem vsevednem mladeniču. Poleg navedenih proznih besedil *Drobčinice* prinašajo tudi pesmi s hagiografsko tematiko. Dve sta izšli kot del predgovora, in sicer *Sv. Maksimilijan Celjski* (1847) in *Sv. Martin* (1856), največ pa jih je objavljenih v leposlovnem razdelku *Slovenska gerlica*. Pesmi, namenjene branju in prepevanju, imajo splošne naslove (*Sveti Štefan* (1856), *Pesem od sv. Jakopa* (1858) ...) in so grajene po istem besedilnem vzorcu, čeprav so si slogovno med seboj različne. Gre pretežno za lirske poskuse, v katerih so pisci strnjeno podali glavne dogodke iz življenj posameznih svetnikov, vključujoč nagovor bralcu in priprošnjo k izbranemu svetniku v zadnjem delu pesmi.

omike med Slovenci in povzdigovali versko življenje oziroma so se odlikovali z izstopajočimi krščanskimi vrlinami.⁵ Slomšek in kasnejši uredniki so zlasti v prvi fazi izhajanja almanaha, tj. do leta 1869, v večji meri sledili konceptu, ki je v dobi nacionalnega prebujenja temeljil na narodno-krščanskih vrednotah. Te so bile v *Drobtinica*b spodbujane s populariziranjem svetnikov, izhajajočih iz domače verske tradicije (Lavrič 2014: 95), oziroma svetnikov, ki so živeli in delovali na slovenskem etničnem ozemlju in bili med ljudstvom še posebej priljubljeni (Orožen 2011: 24). Skladno s silnicami časa odmik od omenjenega koncepta nastopi v drugi fazi izhajanja almanaha, tj. v letih med 1887 in 1900. V tem obdobju objave ne sledijo več skupni idejni shemi, pač pa so pogojene s kvaliteto in količino zbranega gradiva. Hagiografskih pripovedi je v tem obdobju bistveno manj, a so po obsegu daljše in objavljene zgolj v življenjepisnem razdelku skupaj z nesvetniškimi biografijami.

Uredniki so bralce večkrat pozivali, da jim hagiografsko in biografsko gradivo posredujejo v čim večjem številu. Tako Jožef Rozman v predgovoru leta 1852 bralce prosi, da mu pošljejo življenjepise tudi, »če ti niso ravno po slovnicih pravilih sestavljeni« (Rozman 1852: 8). Enako jih poziva Mihael Stojan, ko prosi za sestavke o »kakem za naše kraje znamenitem rojaku ali rojakinji« (Stojan 1856: 5). Tudi deset let kasneje, ob slutnji, da bodo *Drobtinice* prenehale izhajati, uredništvo ravnateljstva lavantinskega semenišča opominja, da je »vsakdo, ki je v svojem življenju izgled pravičnega vedenja bil in v blagor svojega bližnjega lepo delal, bodisi gospod ali kmet, vreden, da se mu v *Drobtinica*b častni spominek postavi« (Kosar 1865–1866: 4). Svoja razmišljanja o potrebi objavljanja svetniških in nesvetniških življenjepisov v almanahu povzema tudi Frančišek Lampe, ki je urednikovanje prevzel v letu 1887:

Spominjamo se radi blagih prednikov, da nas vnamejo njihovi lepi vzgledi! Spominjamo se jih tudi iz hvaležnosti, da ohranimo v zgodovini svojega naroda in človeštva sploh imena onih mož, ki so bili njegovi dobrotniki. *Drobtinice* stare in nove so objavile že marsikak lep životopis. Tako bodo delale tudi za naprej. A za to je treba, da poiščejo spretni pisatelji prave može in žene, da skrbno nabere, kar je znanega in resničnega o njihovem življenju, in tako nabrano gradivo spravijo v lepo obliko. Ne samo v prid *Drobtinica*m, ampak v prid našemu narodu, prosim slovenske rodoljube prav vljudno, naj priskrbe in naj mi pošljejo primernih životopisov. Tudi izmed pokojnikov svetnega stanu jih je mnogo, ki zaslužijo spominek. V životopisih moramo podajati čitateljem resnico, slikati moramo podobe tako, da

⁵ Vprašanje soobstoja svetniških in nesvetniških življenjepisov v *Drobtinica*b ter prehajanje hagiografskih prvin v nesvetniške biografije in obratno, bi v prihodnje zaslužilo samostojno raziskavo. Na tujem je o tovrstnih vzporednicah pisala že Patricia Cox v monografiji *Biography in Late Antiquity* (1983), v kateri je poudarila medsebojno povezanost biografij filozofov in prvih mučencev v pozni antiki. O povezavi med svetniškimi življenji in življenji športnih junakov je pisal André Jolles v *Einfache Formen* (1930), kasneje tudi Jean-Claude Schmitt v *Les saints et les stars* (1983). Na Slovenskem je na podlagi analogije med krščanskimi svetniki in nacionalnimi pesniki kot kulturnimi svetniki elemente hagiografskega diskurza v zgodnjih biografijah Franceta Prešerna raziskovala Alenka Koron (2016: 239–254).

se vjemajo s pravim obrazom. Vendar naj se kaže podoba kot pravi umotvor: umetnost je v obliki, v zanimivih popisih, v lepih primerah, v mičnih vzgledih. Vseskozi pa bodi slika celotna, da imamo celo in pravo osebo pred seboj. Ako bode imel slovenski narod mnogo mož vrednih životopisa, ako bode delovalo v slovenskem slovstvu mnogo spretnih in resnih životopiscev, srečen bode naš mali narod in lahko ponosen. Ta ponos ne bode prazen napuh, ampak opravičeno veselje (Lampe 1889: 258).

Takšno vsesplošno zavedanje pomena biografitiranja in vključevanja hagiografij v almanah z namenom približevanja (ne)svetniške snovi bralcu je pripomoglo pri ohranjanju priljubljenosti *Drobtinice*. Med hagiografske pripovedi, ki ustrezajo predstavljeni teoretski mreži kriterijev, sodijo tiste, ki so jih pisci objavili v predgovorih in v življenjepisnem razdelku.

3.1 Hagiografske pripovedi kot del predgovorov

V prvem obdobju izhajanja almanaha so pisci hagiografske pripovedi objavljali kot del predgovorov. Glede na značilnosti jih lahko razdelimo v dve skupini. Prvo sestavljajo pripovedi, pri katerih prevladuje historični ekskurz, medtem ko je svetniški življenjepis zožen na dogodke, ki prikazujejo svetnikove zasluge za krščansko kultivacijo slovenskega prostora. To izhaja iz Slomškovega narodno-krščanskega koncepta, s katerim so bralce skušali poučiti o pomenu t. i. domačih svetnikov za pokristjanjevanje in poseljevanje slovenskega ozemlja. Med takšne spada hagiografska pripoved o *Sv. Viktorinu Ptujskem* (1848), ki jo je spisal Jožef Muršec ob naslonitvi na *Slovanske starožitnosti* (1836) Pavla Jožefa Šafarika in *Poskus zgodovine Kranjske* (1791) Antona Tomaža Linharta. Iz omenjenih virov je pisec tvoril historični okvir, v katerega je vpel dogodke iz mučenčevega življenja, ko je ta kot škof deloval na Ptuj v času Dioklecijanovega preganjanja kristjanov (Muršec 1848: 6–12). Podobno je grajena pripoved o *Sv. Modestu* (1849), apostolu karantanskih Slovencev, v kateri je prikaz svetnikovega življenja podrejen dogodkom ob pokristjanjevanju Koroške, kamor je bil svetnik poslan na priprošnjo kneza Hotimirja (Drobtinice 1849: 5–14). Tudi Slomškova *Oglej – prva žibel sv. kerščanske vere za Slovence* (1851) in *Solnigrad – kerščanstva slavni svetilnik Slovencom* (1852) sledita istemu pripovednemu vzorcu. *Oglej*, ki vključuje življenji sv. Mohorja in sv. Fortunata, je Slomšek navezal na pridigo iz *Shodnih ogovorov* (1850) Matije Vertovca. Vetrovčevo pridigo je uporabil kot sprožilni moment za vpeljavo historičnih okoliščin v času pokristjanjevanja in ga prepletel s subjektivnim opisom doživljanja Ogleja in tamkajšnje cerkve:

Lepo piše častit Slovec g. Matija Vertovec v svojem slovesnem ogovoru na visokem Nanosu: »Stopi na cerkven prag, in vidil boš pod Krasam na desni, toliko de ne v samim morju černo

cerkev z zlo visokim zvonikom, to je Oglej. O prijatelj! Kadar ga boš koli iz te gore vidil, prikloni se mu, spoštuj ga, zakaj iz Ogleja je po sv. Mohorju, ki je v njim prvi škof bil, in po sv. Fortunatu, njegovim pomočniku, svojim starim in nevernim prednikom sv. vera, in po njih tudi tebi zasvetila se /.../« (Slomšek 1851: 9).

Šele nato sledijo pripovedni segmenti iz življenja sv. Mohorja, ki upovedujejo smrt štirih oglejskih devic, katerih trupla je sv. Mohor nezakonito pokopal, bil zaradi tega mučen in vržen v ječo, v kateri mu je Bog čudežno zacelil rane. Po čudežni ozdravitvi so ga kljub priljubljenosti med ljudstvom obsodili na obglavljanje skupaj z diakonom sv. Fortunatom (Slomšek 1851: 9–16). Tudi hagiografska pripoved o Salzburgu je osnovana na enak način, le da so vanjo vključeni pasusi iz življenja sv. Ruperta, prvega salzburškega škofa, katerega oblast je segala na slovensko ozemlje vse do reke Drave (Slomšek 1852: 9–15).

Svetnika, ki ju je Slomšek poleg sv. Mohorja v veliki meri propagiral, sta bila sv. Ciril in sv. Metod, katerih češčenje je imelo vseslovanski simbolni pomen. Kot del predgovora v *Drobtinica* za leto 1853 je objavil prozni sestavek *Krščansko besedo o bratovšini sv. Cirila in Metoda, slavianskih aposotolov*, nastalo v čast leto poprej ustanovljene bratovščine. Vanjo je vključil življenji solunskih bratov, ki sta bila na slovensko ozemlje poslana po priprošnji slovanskih knezov z namenom utrjevanja in širjenja krščanske vere v domačem jeziku. Da bi bralci idejno sporočilo besedila lažje preišljevali, je pripoved razdelil na dva dela. V prvem je opisana njuna mladostna doba ter delovanje na Moravskem in v Panoniji, v drugem pa pisec razpravlja o posledicah razkola med rimokatoliško in pravoslavno cerkvijo (Slomšek 1853: 9–20). V to skupino velja uvrstiti še predgovor Mihaela Stojana iz *Drobtinic* za leto 1856, posvečen sv. Martinu, ki ga Martina Orožen označuje za prvo kulturno-zgodovinsko obravnavo Martinovega življenja in češčenja na Slovenskem. Stojanov kratek zgodovinski oris svetnikovega življenja, ki ga je tvoril ob naslonu na zgodovinske vire Sulpicija Severa, Pavlina in Fortunata (Stojan 1856: 3–6), je dopolnjen s prepesnitvijo Slomškovega »životopisa« sv. Martina, ki ga je Luka Jeran preliel v epsko duhovno pesnitev (Orožen 2010: 332–333).

V drugo skupino hagiografskih pripovedi, objavljenih kot del predgovorov, sodijo tiste, ki sledijo splošnemu hagiografskemu modelu. Zanje je značilen tipiziran prikaz svetnikovega življenja od rojstva do smrti, ki z vnosom legendarnega gradiva in moralizirajočih komentarjev poudarja izbrane krščanske kreposti. Takšne pripovedi

so *Izveličana Hema, slovenska knezinja* (1854) Jožefa Rozmana,⁶ *Slomškova Izveličana Lihard, ubogih mila mati, Slovenka* (1855) in Stojanov *Sv. Just, mučenik, patron Teržaške škofije* (1858), pogojno pa lahko mednje prištejemo še življenjepis sv. Franciška Saleškega, ki ga je Francišek Lampe spisal za predgovor k *Dubu svetega Frančiška Saleškega* (1889).

V *Izveličani Hemi* je opisana usoda sv. Eme Krške, ki se je po ljudskem izročilu rodila na Kozjanskem. Pobožni plemiški starši so jo vzgajali v krščanskem duhu, kasneje pa je njeno vzgojo prevzela sv. Kunigunda, žena nemškega kralja Henrika II. Bavarskega. Sv. Ema, ki je slovela po svoji lepoti in krepostih, se je poročila z Viljemom, grofom Savinjske mejne marke. V srečnem zakonu sta se jima rodila dva sinova, ki pa so ju ubili pohlepni rudarji. Viljem se je odločil za krvno maščevanje, vendar je po storjenem uvidel svojo napako in odšel na spokorniško romanje v Rim, od koder se ni nikdar vrnil. Po njegovi smrti je svetnica velik del življenja preživela kot bogata vdova. Ob zavedanju, da je bogastvo tuzemska dobrina, ga je velik del razdala med reveže, s preostankom pa postavila samostan in cerkev na avstrijskem Koroškem (Rozman 1854: 7–16). Hagiografska pripoved, v kateri se prepletajo biografski in domišljjski elementi z ljudskim izročilom, je na več mestih prekinjana s segmenti, ki spominjajo na pridižno ogovarjanje bralcev. Rozman je namreč na posamezne dele svetničine biografije pripenjal moralizirajoče avtorske komentarje, s katerimi je bralca usmerjal k posnemanju svetničinega zglednega življenja, zlasti njene dobrotljivosti, bogoljubnosti, vdanosti partnerju in starševski skrbi za vzgojo otrok:

Kaj pomaga staršem imeti gradov, imeti denarja in vsega obilno, ako pa otroke imajo malopridne in razuzdane? Ni hujše šibe ne za dobre ne za slabe starše, kakor so sinovi sprideni in nesramne hčere /.../« (Rozman 1854: 7).

Slomškova hagiografska pripoved o koroški grofici sv. Lihardi Kamenski, materi briksenškega škofa sv. Albuina, sledi podobnemu pripovednemu vzorcu. Po legendi je sv. Lihardo skupaj s služabnico Rotijo z gradu vrigel ljubosumni soprog. K temu dejanju ga je naščuvala dekla Lupa, a sta svetnica in njena služabnica padec v deročo reko Dravo preživeli čudežno preživeli:

⁶ Omeniti velja, da je Jožef Rozman leta 1857 izdal *Cvetje kersansko-slovenske zemlje*, v katerem je za mladino priredil življenjepise svetnikov iz *Drobtinic*, »ki so vedno narvečji dobrotniki našemu narodu, pa žali Bog Slovincem komaj po imenu znani« (Rozman 1857: 4). Vključil je sv. Mohorja in sv. Fortunata, sv. Maksimiljana, sv. Viktorina, sv. Miklavža, sv. Ruperta, sv. Modesta, sv. Cirila in sv. Metoda, sv. Lihard in sv. Emo. Za ilustrativno ponazoritev hagiografskih pripovedi so dodane podobe, predhodno uporabljene kot frontispici (prednaslovnice) *Drobtinic*.

Bog je nedolžnima svoje angele poslal, da si niste s svojo nogoj ob kamen zadele. Veličastno so ju spremljali prek Drave na levo stran, na Kamen, kder jo blažena Lihard svoj grad imela. Plah in potert knez po hudobno dekle pošle; pa je ni. Kamen na mestu stoji, na katerem je kravo molzla in se zarotila. Prosnice na visokem skalovji se zdaj le malokaj vidi; pastirji in strelci pa še kamnito mlezivo na pečovji kažejo, in po strmini dišoče klinčike tergajo pod nekdanjim starim gradom, ki med skalovjem cveto, na koje ste nedolžne ženi padle, kterima je Bog pri življenjo toliko čudno ohranil (Slomšek 1855: 12).

Iz navedenega odlomka je razvidno, kako Slomšku vnašanje legendarnih prvin ni služilo samo za doseganje prepričljivejšega učinka zgodbenosti, temveč jih je tudi aktualiziral, da so bile bralcu razumljiveše (Slomšek 1855: 11–15).

Po obsegu najkrajša v tej skupini besedil je stran in pol dolga hagiografska pripoved o tržaškem mučencu *Sv. Justu*, ki je bil zaradi svoje vere mučen in vržen v Jadransko morje. Pisec je zaradi kračine pripoved skrčil na opis dogodka mučenja, a ohranil svetnikovo tipizirano podobo, preko katere je sporočal pomen goreče krščanske vere (Stojan 1858: 7–8). Pogojno lahko v to skupino uvrstimo še življenjepis sv. Frančiška Saleskega, ki ga je Lampe objavil v predgovoru k odlomkom knjige škofa Jean-Pierra Camusa *Dub svetega Frančiška Saleskega*, ki so v *Drobtinica*b izhajali v letih med 1889 in 1892. Lampe sicer sledi splošnemu hagiografskemu modelu, vendar sam poudari, da bo izpostavil tiste vidike svetnikovega življenja, ki so bralcu potrebni za razumevanje odlomkov Camuseve knjige. Posebne pozornosti je zato deležna vloga svetnikovega spreobračanja kalvincev, ki so bili eni izmed glavnih nasprotnikov katoličanov v 16. stoletju. V skladu z namembnostjo hagiografske pripovedi pisec posebej izpostavlja še svetnikov čut za pisano besedo in njegov dar pridigarstva (Lampe 1889: 88–93).

3.2 Hagiografske pripovedi kot del življenjepisnega razdelka

V *Drobtinica*b so hagiografske pripovedi objavljene tudi v življenjepisnem razdelku,⁷ ki je prinašal predvsem biografske očrte predstavnikov cerkvene oblasti, znanih osebnosti posvetnega stanu in posameznikov kmečkega rodu z zglednimi življenjskimi zgodbami, kar priča o obstoju dejanskih ljudi, ki so bili hkrati tudi bralski krog almanaha.⁸ V tem razdelku so bili objavljeni naslednji svetniški življenjepisi: *Sv. Pelagij – kerski mučenik* (1853) Paula Čulka, *Sv. Melanija, izgled, kaj sveto*

⁷ Med leti 1846 in 1849 je rubrični razdelek *Prigodbe vesele ino žalostne* poleg življenjepisov prinašal še zapise o različnih aktualnih dogodkih. Ko so ga leta 1850 preimenovali v *Ogledalo slavnih Slovencev in drugorodev*, pa je vseboval izključno življenjepise.

⁸ V *Drobtinica*b gre za poudarjeno razmerje med hagiografijo in biografijo, ki je po številčni zastopanosti prispevkov v korist drugi. To sovpada z ugotovitvami, da je preporod izdajanja biografij posvetnih osebnosti v slovenskem prostoru intenziven prav v drugi polovici 19. stoletja, medtem ko so pred tem bile te redke oziroma posvečene predvsem svetnikom in cerkvenim osebnostim (Gačič 2019: 144–147),

premišljevanje premore (1855) Jožefa Rozmana, *Sv. Alfonz Ligvorjan, cerkveni učenik* (1887) Ivana Müllerja, *Ladislav sveti* (1894) Ladislava Hrovata in *Devica Orleanska* (1898) Viktorja Steske.

Prvi dve hagiografski pripovedi, Čulkova in Rozmanova, sledita značilnostim, predstavljenim v predhodnem poglavju, saj sodita med besedila, izdana do leta 1869. Čulkova kratka hagiografska pripoved o krškem mučeniku sv. Pelagiju še sledi Slomškovega narodno-krščanskega konceptu in se v pripovedi osredotoči na tiste dogodke, ki svetnikovo življenje povezujejo s slovenskim prostorom. V ospredju je prikaz nasprotovanja rimskemu namestniku Evilasu, ki je v Krškem preganjal kristjane, med njimi tudi sv. Pelagija, ki je dolgotrajno mučenje neomajno prenašal s pomočjo krščanske vere (Čulk 1853: 142–144). Rozman pripoved o sv. Melaniji skrči na prikaz globokega premišljevanja nebeškega veselja, zaradi česar se je Melanija odrekla »nepotrebemu zunanjemu lišpanju, odvečno blago pa je darovala ubogim« in se iz grešnice spremenila v svetnico (Rozman 1855: 158–160).

Naslednja hagiografska pripoved v življenjepisnem razdelku je bila objavljena skoraj dvajset let kasneje. Ta časovni razmik implicira dvoje: spremembo uredniške politike in spremembo naslovnikov. Novi urednik Lampe je ob zavedanju, da je slovensko ljudstvo vse bolj izobraženo, *Drobtinice* preobrazil v čtivo, namenjeno odraslim bralcem. Sprememba se kaže tudi v hagiografskih pripovedih, objavljenih po letu 1887. Te so daljše, razdeljene na več poglavij, opazna je težnja po izogibanju domišljijem in legendarnemu, prav tako v ospredju ni več načrtnega populariziranja domačih svetnikov. Bistveno postane približevanje biografski faktičnosti in historični objektivnosti, ki si ju pisci trudijo doseči z opiranjem na preverljive vire, od katerih se poskušajo pri tvorjenju zgodbe čim manj oddaljati. To je povezano s procesom preoblikovanja svetniških življenjepisov, ki je, kot navaja David Movrin, dosegel svoj skrajni domet s pozitivizmom 19. stoletja. Božji tron je bilo potrebo izprazniti za novo božanstvo – »Narod«. Praznino, ki so jo po izgonu iz zgodovine za seboj pustili nekdanji nosilci svetosti, je postopoma zapolnilo čaščenje domovine, hagiografija pa se je ob koncu 19. stoletja že morala boriti za legitimnost in svoj obstoj med pripovednimi zvrstmi (Movrin 2016: 85–86), kar se odraža tudi v *Drobtinica*.

Opisanim značilnostim sledi hagiografska pripoved o italijanskem škofu sv. Alfonzu Ligvoriju, ki je bila objavljena ob stoletnici svetnikove smrti. Ivan Müller jo je v slovenski jezik prevedel iz *Slovana* (Vrhovnik 1888: 64) in jo razdelil na enaindvajset

poglavij, ki upovedujejo svetnikovo življenje od rojstva do smrti. Vsakemu delu besedila, na katerega se nanaša podnaslov poglavja (npr. *Mladostna leta sv. Alfonza, Napredovanje sv. Alfonza v šolah – on postane odvetnik, Sv. Alfonz postane duboven ...*), sledi piščev nagovor k posnemanju svetnikovega zglednega življenja. V delih pripovedi, kjer bi pričakovali čudežno in legendarno gradivo, Müller teži k historični stvarnosti, pripovednih segmentov pa ne razširja, temveč jih potrebuje kot podporne argumente za dokazovanje resničnosti svetnikovih dejanj. To ponazarja odlomek o čudežnem ozdravljenju Emanuele di Cesare:

V Raitu, mali vasi blizu Salerno, je imela neka žena z imenom Emanuela di Cesare v ustih tako velik mehur, da še kapljice vode ni mogla požreti. Enkrat v spanji se ji prikaže sv. Alfonz — bil je takrat še živ — in ji ponudi, da naj pije iz steklenice, ki jo je imel v rokah. Ona res pije, in ko se zbudi, je popolno zdrava (Müller 1887: 156).

Podobno je grajena tudi hagiografska pripoved o sv. Ladislavu, srčnem in pravičnem ogrskem kralju. Bralca v svetnikovo življenje vpeljuje pregovor »Kar je hiši dober gospodar, to je državi dober vladar«, ki v sebi združuje vodilno sporočilo pripovedi. V trinajst poglavij dolgemu besedilu je Ladislav Hrovat svetnika predstavil kot gorečega in pobožnega moža, ki je zaupal v božjo pomoč in previdnost tudi takrat, ko se je povzpел na ogrski prestol. Posebno poglavje je namenjeno svetnikovim čudežem, v katerih se zgodovinska osnova preliiva v legendarno (npr. domnevno lebdenje med molitvijo, opis bojev z nomadskimi vojščaki, ki so bruhali ogenj ...). K življenjepisu je dodan še povzetek neohranjenega govora sv. Štefena sinu Emeriku, v katerem so strnjene bistvene lastnosti pravičnega vladarja, ki jih je Hrovat izpostavljajl skozi ves svetnikov življenjepis (Hrovat 1894: 132–150).

Kot zadnja hagiografska pripoved v *Drobtinica*h izide Steskova *Devica Orleanska*, katere življenjepis pisec razdeli na uvodni del s historičnim ekskurzom o bitkah med Anglijo in Francijo ter na poglavji, v katerih ubesedi svetničino življenje. V prvem oriše svetničina mladostna leta ter jo predstavi kot bistrourmno in pobožno dekle, ki goji do Boga globoko ljubezen. V drugem poglavju, ki nosi naslov *Klic božji*, pa je v ospredju vloga sv. Ivane Orleanske v boju za Francijo, v katerega je bila »vpoklicana« z glasom nadangela Mihaela (Steska 1898: 107–136).

4 Zaključek

Hagiografske pripovedi so kot polliterarne ubeseditve svetniških življenj s svojo napeto fabulativnostjo dolga stoletja pritegovale najširši sloj bralstva in imele pomembno vlogo pri utrjevanju kulture pisanja in govora. Na Slovenskem so bile priljubljene zlasti v 19. stoletju, o čemer pričajo mnoge objave v samostojnih tiskanih zbirkah in sočasni (katoliški) periodiki. Almanah *Drobčinice* je od vsega začetka prinašal domačijsko in zgodovinsko-kulturološko zaznamovana življenja svetnikov, ki so bila objavljena kot del predgovorov in v življenjepisnem razdelku, ki je vseboval tako biografije svetih kot posvetnih osebnosti. Obravnavanim hagiografskim pripovedim je skupno, da upovedujejo idealizirana svetniška življenja s poudarkom na dogodkih, ki odslikavajo njihova krepostna dejanja in čudeže. Pisci so svetniške like predstavljali tipizirano in so večkrat namerno izpuščali natančnejše okoliščine iz njihovih življenj z namenom vplivanja na moralno in etično držo slovenskega človeka v drugi polovici 19. stoletja. To je še posebej poudarjeno v tistih hagiografskih pripovedih, ki so jih pisci objavljali kot del predgovorov v prvih letih izhajanja almanaha, tj. do leta 1869. S sledenjem Slomškovega narodno-krščanskemu konceptu so načrtno popularizirali t. i. domače svetnike, ki so bili na različne načine povezani s širjenjem in utrjevanjem krščanske vere v slovenskem prostoru (npr. pripoved o sv. Viktorinu Ptujskem, sv. Emi Krški idr.). Njihovo slovenskost in krščanske vrednote so podkrepljevali s historičnimi pasusi in vključevanjem moralizirajočih avtorskih komentarjev, katerih funkcija je bila usmerjanje k jasnosti sporočila in širjenje bralčevega kulturnega obzorja. Skladno s silnicami časa nastopi odmik od omenjenega koncepta v drugi fazi izhajanja *Drobčinice*, tj. v letih med 1887 in 1900. Vključenih je manj hagiografskih pripovedi, a so te po obsegu daljše, opazna je težnja po odstranjevanju domišljjskega ter približevanje k biografski faktičnosti in historični objektivnosti. Pisci so to dosegali z opiranjem na preverljive vire, od katerih so se pri tvorjenju zgodb poskušali čim manj oddaljevati. Medsebojna primerjava hagiografskih pripovedi razkriva, da se te v vsebinskih podrobnostih sicer razlikujejo, gotovo v odvisnosti od uporabljenih virov in glede na urednikov oziroma piščev namen, vendar prav vse vsebujejo konvencionalne elemente, ki izvirajo iz pripadnosti univerzalnim hagiografskim vrednotam.

Priznanje

Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine, vodja programa red. prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Viri

- Paul ČULK, 1853: Sv. Pelagi, kerški mučenik. *Drobtinice* 8/1, 142–144.
- Ladislav HROVAT, 1894: Ladislav sveti. *Drobtinice* 28/1, 131–150.
- Frančišek LAMPE, 1889: Duh svetega Frančiška Saleškega. *Drobtinice* 23/1, 85–93.
- Jožef MURŠEC, 1848: Sv. Viktorin Ptujski škof in mučenik. *Drobtinice* 3/1, 6–12.
- Ivan MÜLLER, 1887: Sv. Alfonz Ligvorijan, cerkveni učenik. *Drobtinice* 21/1, 107–164.
- Jožef ROZMAN, 1854: Zveličana Hema, slovenska knezinja. *Drobtinice* 9/1, 7–16.
- –, 1855: Sveta Melania, izgled, kaj sveto premišljevanje premore. *Drobtinice* 10/1, 158–160.
- Anton Martin SLOMŠEK, 1851: Oglej, prva zibel sv. keršanske vere za Slovence. *Drobtinice* 6, 9–16.
- –, 1852: Solnigrad, keršanstva slavni svetilnik Slovencom. *Drobtinice* 7/1, 9–15.
- –, 1853: Keršanska beseda o bratovšini sv. Cirila in Metuda, slavianskih apostolov. *Drobtinice* 8, 9–20.
- –, 1855: Izveličana Lihard, vbogih mila mati, Slovenka. *Drobtinice* 10/1, 11–15.
- Viktor STESKA, 1898: Devica Orleanska. *Drobtinice* 30/1, 107–136.
- J[anez] S[tritar], 1849: Sv. Modest. Koroški apostol Škof v Gospej sveti. *Drobtinice* 4/1, 5–14.
- Mihael STOJAN, 1858: Sveti Just, mučenik, patron Teržaške škofije. *Drobtinice* 13/1, 7–8.

Literatura

- Ludwig BIELER, 1935: *Theios aner: Das Bild des »göttlichen Menschen« in Spätantike und Frühchristentum*. Dunaj: Hofels.
- Blanka BOŠNJAK, 2021: Krščanske hagiografske pripovedi Antona Krempla. *Deroč vrelec Antona Krempla*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Univerzitetna založba. 114–124.
- Patricia COX, 1983: *Biography in Late Antiquity*. Berkeley: University of California Press.
- Hippolyte DELEHAYE, 1905: *The Legends of the Saints: An Introduction to Hagiography*. New York: Longmans-Green.
- –, 1910: Hagiography. *The Catholic Encyclopedia* 7. Ur. Charles Herbermann. New York: Robert Appleton Company. Dostopno na: <http://www.newadvent.org/cathen/07106b.htm> [6. junij 2022]
- Nina DITMAJER, 2014: Slomškove Drobtinice (1846–1862). *Colloquia* 19/1, 18–26.
- Aleksandra GAČIČ, 2019: Biografija v 19. stoletju in na prehodu stoletij. *Biografija na prehodu v digitalnost*. Ur. Mateja Ratej. Ljubljana: ZRC SAZU. 141–156.
- Igor GRDINA, 2001: Življenje svetnikov – ena prvih uspešnic. *Slovenska kronika XIX. stoletja*. 1800–1860. Ur. Janez Cvirn. Ljubljana: Nova revija. 172–173.
- Miran HLADNIK, 1981: Slovenski ženski roman v 19. stoletju. *Slavistična revija* 29/3, 259–296.
- Fran ILESIČ, 1932: Odkod ime Slomškovih »Drobtinic«? *Časopis za zgodovino in narodopisje* 27/1, 46–47.
- Matjaž KMECL, 1972: Nekaj tem iz razvoja slovenske pripovedne proze. *Slavistična revija* 20/2, 213–217.
- –, 1975: *Od pridige do kriminalke ali o meščanskih začetkih slovenske pripovedne proze*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- –, 1977: Ciglarjeva Sreča v nesreči. *Sreča v nesreči*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 91–114.
- Alenka KORON, 2016: Hagiografski diskurz v zgodnjih biografijah o Prešernu. *Kulturni svetniki in kanonizacija*. Ur. Marijan Dovič. Ljubljana: Studia Litteraria. 239–254.
- Janko KOS, 1981: Začetki slovenske pripovedne proze in evropska tradicija. *Slavistična revija* 29/3, 233–258.
- Boža KRAKAR, 1981: Proza za mladino v letnem zborniku Drobtinice. *Otrok in knjiga* 9, 37–43.
- Frančišek LAMPE, 1889: Dostavek k životopisom. *Drobtinice* 23, 258–260.
- Ana LAVRIČ, 2014: Slovenski »panteon« v Slomškovih *Drobtinica*h in pri Novi Cerkvi. *Acta historiae artis Slovenica* 19/1, 93–122.
- David MOVRIN, 2016: Evropska hagiografija med Bogom in narodom. *Kulturni svetniki in kanonizacija*. Ur. Marijan Dovič. Ljubljana: Studia Litteraria. 79–91.

- Matija OGRIN, 2011. Dober Legent teh Suetnikov. Koroški rokopis iz 18. stoletja. *Primerjalna književnost* 34/4, 65–78.
- , 2012: Anton Martin Slomšek in vprašanje enotnosti slovenskega kulturnega prostora. *Slavistična revija* 60/3, 457–468.
- Martina OROŽEN, 2008: Podoba svetega Martina v životopisih svetnikov in v leposlovju 19. stoletja. *Sveti Martin Tourski kot simbol evropske kulture*. Ur. Jasmina Arambašič. Celovec: Mohorjeva Celovec. 183–194.
- , 2010: Podoba svetega Martina v životopisih svetnikov in v leposlovju 19. stoletja. *Kulturološki pogled na razvoj slovenskega knjižnega jezika*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta. 324–337.
- , 2011: Anton Martin Slomšek, Djanje svetnikov božjih – vzgoja duha, kultura srca in govora v novoslovenskem knjižnem jeziku sredi 19. stoletja. *Slavia Centralis* 4/1, 14–47.
- Guy PHILIPPART, 1994: Hagiographes et hagiographie, hagiologes et hagiologie: des mots des concepts. *Hagiographica* 1, 1–16.
- Jože POGAČNIK, 1984: Prva slovenska povest. Janez Cigler: *Sreča v nesreči ali popisovanje čudne zgodbe dveh dvojčkov*. Ur. Matjaž Kmel in Jože Koruza. Ljubljana: Mladinska knjiga. 179–218.
- Jožef ROZMAN, 1852: Predgovor. *Drobtnice* 7/1, 7–8.
- , 1857: *Cvetje kersansko-slovenske zemlje*. Celovec: Janez Leon.
- Marijan SMOLIK, 1995: *Liturgika*. Celje: Mohorjeva družba.
- , 1997: Pregled slovenskega hagiografskega slovstva. *Zbornik ob sedemdesetletnici Franceta Bernika*. Ur. Jože Pogačnik. Ljubljana: ZRC SAZU. 497–514.
- Mihael STOJAN, 1856: Predgovor. *Drobtnice* 11/1, 5–8.
- Natalija ULČNIK, 2010: Slomškove Drobtnice. *Studia Historica Slovenica* 10/2–3, 683–703.
- , 2014: Zbornik Drobtnice v okviru sočasne jezikovne norme. *Slovenski jezik na stičišču več kultur*. Ur. Marko Jesenšek (Zora 102). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. 85–97.
- Marc VAN UYTFANGHE, 1993: L'hagiographie: Un »genre« chretien ou antique tradit? *Analecta Bollandiana* 111/1, 135–188.
- Ivan VRHOVNIK, 1888: Drobtnice XXI. letnik. *Ljubljanski zvon* 8/1, 64–65.

SUMMARY

Hagiographies represented an all-around religious, educational, and cultural enrichment, as they revealed to readers the dramatic lives of holy men and women, their miracles, and the events connected with them. Hagiographies in Slovenia experienced one of their greatest flourishes in the 19th century when the first large-scale hagiographical collections were printed, and many biographies of saints were also published in contemporary Catholic periodicals. Almanac *Drobtnice* (1846–1869; 1887–1900), which arose from the efforts of Anton Martin Slomšek for the cultural, spiritual, and literary development of the Slovenians, from the very beginning brought homely, historically and culturally marked lives of saints. Despite the time span and the frequent change of editors, the publication of hagiographic narratives is present in most editions. Numerically, most of them were published in the first phase of publication, i.e. until 1869, when they were published as part of the prefaces or in the biographical section that included biographies of both sacred and secular figures. It is characteristic of them that they follow Slomšek's concept of planned popularization of saints originating from the local religious tradition, who were in various ways connected with the spread and consolidation of the Christian faith in the Slovenian area (e.g. the hagiographic narrative of St. Victorinus of Pettau, St. Hemma of Gurk, etc.) or those that were particularly popular among the Slovenian people (e.g. St. Martin of Tours). Writers presented the characters of the saints in a typified way and repeatedly and deliberately omitted more precise circumstances from their lives to influence the readers' moral and ethical attitudes. There was a departure from the before-mentioned concept in the second phase of publishing, in the years 1887–1900. Fewer hagiographies were included, but they are longer in scope, and there is a noticeable tendency towards biographical factuality and historical objectivity. Even though the discussed hagiographic narratives differ in subject matter, certainly depending on the

sources and the editor's or writer's intention, they all contain fundamental elements originating from universal hagiographic values.